

*Голові разової спеціалізованої
вченої ради PhD ДФ 26.281.02
Закладу вищої освіти «Міжнародний
науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая»
Костянтину МАШЕНКОВУ*

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертаційну роботу
ПОПОВИЧА РОСТИСЛАВА ІГОРОВИЧА
на тему: «Інституційні механізми державної політики забезпечення
економічної безпеки України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку України характеризується поєднанням глибоких економічних трансформацій, зумовлених воєнними викликами, структурними зрушеннями в національній економіці та необхідністю забезпечення її стійкості в умовах зростаючої глобальної невизначеності. У цих умовах особливого значення набуває проблема формування та реалізації ефективної державної політики забезпечення економічної безпеки, яка виступає ключовою передумовою стабільного функціонування держави, збереження її економічного суверенітету та створення основ для післявоєнного відновлення.

Економічна безпека в сучасних умовах перестає розглядатися виключно як стан досягнення певних макроекономічних показників і набуває ознак складної багаторівневої системи, що охоплює інституційні, організаційні, фінансово-економічні та інформаційно-аналітичні компоненти. Відповідно, ефективність державної політики у цій сфері визначається не лише наявністю відповідних інструментів, а передусім якістю інституційних механізмів, здатністю забезпечити узгодженість дій суб'єктів публічного управління, своєчасне реагування на внутрішні та зовнішні загрози, а також формування проактивної моделі управління економічною безпекою.

Водночас у сучасних умовах функціонування економіки України спостерігається низка системних проблем, пов'язаних із фрагментарністю інституційного забезпечення державної політики, недостатнім рівнем координації між органами влади, обмеженістю використання аналітичних даних у процесі прийняття управлінських рішень, а також переважанням реактивних підходів до протидії економічним загрозам. Це зумовлює необхідність переосмислення існуючих підходів до формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної

безпеки та їх адаптації до умов воєнного стану, цифровізації публічного управління та післявоєнної трансформації економіки.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в контексті необхідності підвищення інституційної спроможності держави, забезпечення інтеграції економічних, безпекових і соціальних пріоритетів, а також формування ефективної системи стратегічного управління ризиками. У цьому аспекті інституційні механізми державної політики мають розглядатися як ключовий інструмент забезпечення стійкості економічної системи, підвищення її адаптивності та здатності до відновлення в умовах кризових і посткризових трансформацій.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження Поповича Р.І. зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичного вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, що має важливе значення для розвитку системи публічного управління та забезпечення економічної стійкості держави в сучасних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Поповича Ростислава Ігоровича виконано відповідно до науково-дослідної тематики Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» та узгоджується з пріоритетними напрямками розвитку науки у сфері публічного управління та адміністрування.

Зокрема, робота виконана в межах науково-дослідних тем кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування: «Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (державний реєстраційний номер 0122U001115, 2022–2027 рр.) та «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0118U001588, 2018–2025 рр.).

Тематика дисертації логічно інтегрується у зазначені наукові напрями, оскільки спрямована на дослідження інституційних засад формування та реалізації державної політики, зокрема в частині забезпечення економічної безпеки як складової стійкого розвитку держави в умовах цифрових трансформацій, євроінтеграційних процесів та воєнних викликів.

Отримані у процесі дослідження результати доповнюють і розвивають наукові напрацювання у сфері публічного управління, зокрема щодо удосконалення інституційних механізмів державної політики, підвищення ефективності управлінських рішень та забезпечення економічної стійкості України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертаційній роботі Поповича Р.І., забезпечується комплексним підходом до дослідження проблематики інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, а також використанням сучасного теоретико-методичного інструментарію.

У процесі дослідження автором застосовано системний, інституційний та структурно-функціональний підходи, що дозволило розглядати економічну безпеку як багаторівневу динамічну систему та забезпечити цілісність аналізу її інституційного забезпечення. Використання методів аналізу і синтезу сприяло узагальненню теоретичних положень, порівняльного аналізу — виявленню особливостей функціонування інституційних механізмів у різних умовах, а також елементів моделювання — формуванню авторського підходу до оцінювання ефективності державної політики економічної безпеки.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні дані та інші джерела, що забезпечують достатній рівень репрезентативності та достовірності отриманих результатів. Систематизація та критичний аналіз цих джерел дозволили автору сформулювати науково обґрунтовані висновки та рекомендації.

Наукові положення дисертації характеризуються внутрішньою логічною узгодженістю, аргументованістю та послідовністю викладення. Отримані результати підтверджені апробацією у наукових публікаціях, зокрема у фахових виданнях, а також їх використанням у науково-практичній діяльності.

Загалом рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, що дозволяє вважати їх достовірними, науково значущими та придатними для практичного використання у сфері публічного управління.

Структура та основні наукові результати дисертації. Структура дисертаційної роботи Поповича Р.І. відзначається логічністю, цілісністю та послідовністю викладення матеріалу, що відповідає поставленій меті та завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох змістовно взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі дисертації розкрито теоретичні основи функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки. Автором систематизовано наукові підходи до визначення сутності економічної безпеки, уточнено категоріально-понятійний апарат дослідження, обґрунтовано роль державної політики як ключового інструменту забезпечення економічної стійкості. Значну увагу приділено аналізу інституційного середовища та узагальненню зарубіжного і вітчизняного досвіду формування інституційних механізмів у цій сфері.

Другий розділ присвячено дослідженню сучасного стану інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України. У роботі проаналізовано організаційно-функціональну структуру відповідних

механізмів, здійснено оцінювання їх ефективності, виявлено ключові проблеми та диспропорції у функціонуванні системи економічної безпеки. Автором обґрунтовано, що існуючі механізми характеризуються фрагментарністю, недостатнім рівнем міжвідомчої координації та переважно реактивним характером управлінських рішень.

У третьому розділі дисертації розроблено концептуальні підходи до вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України. Запропоновано авторське бачення структури інституційного механізму як багатокомпонентної системи, що включає нормативно-правовий, інституційно-організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-аналітичний та координаційно-управлінський компоненти. Окрему увагу приділено розробці методичного підходу до оцінювання ефективності цих механізмів на основі блочно-модульної логіки, що дозволяє комплексно враховувати ресурсні передумови, процес реалізації політики та її результати.

Отримані результати дослідження свідчать про те, що дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе наукове завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації. Аналіз змісту дисертаційного дослідження Поповича Р.І. дає підстави стверджувати, що отримані результати характеризуються науковою новизною, теоретичною обґрунтованістю та практичною спрямованістю і в сукупності формують вагомий внесок у розвиток науки публічного управління, зокрема у сфері державної політики забезпечення економічної безпеки.

До основних результатів, що визначають наукову новизну дослідження, доцільно віднести такі:

- вперше обґрунтовано концептуальний підхід до формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як інтегрованої багаторівневої системи, що поєднує нормативно-правові, інституційно-організаційні, фінансово-економічні та інформаційно-аналітичні складові та забезпечує узгодженість управлінських рішень в умовах воєнних і посткризових трансформацій;

- розроблено структурну модель інституційного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки, яка відображає взаємозв'язок його ключових компонентів та дозволяє підвищити цілісність і результативність управлінських впливів;

- удосконалено методичний підхід до оцінювання ефективності інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки на основі блочно-модульної логіки, що забезпечує комплексне

врахування ресурсного потенціалу, процесів реалізації політики та досягнутих результатів;

- удосконалено наукові підходи до формування державної політики економічної безпеки шляхом інтеграції інструментів стратегічного планування, управління ризиками та міжвідомчої координації, що сприяє переходу від реактивної до проактивної моделі управління;

- набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо сутності економічної безпеки як системного феномену, що охоплює інституційні, економічні та управлінські аспекти, а також ролі інституційних механізмів у забезпеченні стійкості національної економіки;

- розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення інституційного забезпечення державної політики економічної безпеки України, спрямовані на підвищення ефективності управлінських рішень, посилення координації між суб'єктами публічного управління та формування системи стратегічного реагування на економічні загрози.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розвитку наукових підходів до дослідження інституційних механізмів державної політики, поглибленні розуміння економічної безпеки як складної багаторівневої системи та формуванні методологічної основи для подальших наукових досліджень у цій сфері.

Практична значущість дисертації визначається можливістю використання отриманих результатів у діяльності органів державної влади при формуванні та реалізації політики економічної безпеки, у системі стратегічного планування розвитку держави, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти при підготовці фахівців з публічного управління та адміністрування.

У цілому результати дослідження характеризуються високим рівнем наукової новизни, логічною узгодженістю та прикладною спрямованістю, що підтверджує їх значущість для теорії і практики публічного управління.

Практична цінність результатів дослідження. Практична цінність результатів дисертаційного дослідження Поповича Р.І. полягає в тому, що сформульовані теоретичні положення, методичні підходи та науково-прикладні рекомендації доведені до рівня практичного використання та можуть бути застосовані у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Отримані результати можуть бути використані при формуванні, коригуванні та реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки України, зокрема у процесі розроблення стратегічних і програмних документів соціально-економічного розвитку, удосконалення інституційної архітектури публічного управління, впровадження механізмів міжвідомчої координації та аналітичного супроводу управлінських рішень.

Практичну значущість мають запропоновані автором структура інституційного механізму державної політики забезпечення економічної

безпеки та методичний підхід до оцінювання його ефективності, які можуть застосовуватися у діяльності центральних і регіональних органів виконавчої влади, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування з метою підвищення результативності управління економічними ризиками в умовах воєнного стану та післякризового відновлення.

Важливим підтвердженням практичної значущості результатів дослідження є їх впровадження у діяльність органів місцевого самоврядування, зокрема Бучанської міської територіальної громади, де наукові положення використано при формуванні підходів до стратегічного управління економічною безпекою та вдосконалення управлінських процесів, а також Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області, де результати дослідження були адаптовані до умов функціонування сільської територіальної громади.

Крім того, результати дисертації знайшли практичне застосування на загальнодержавному рівні, зокрема в аналітичній діяльності щодо формування та реалізації державної політики економічної безпеки, що свідчить про їх актуальність і прикладну значущість у сучасних умовах.

Окремі положення дисертаційного дослідження використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін, пов'язаних із публічним управлінням, державною політикою та національною безпекою.

Таким чином, результати дисертації мають вагоме практичне значення, сприяють підвищенню ефективності державного управління у сфері економічної безпеки та можуть бути використані для формування стратегічних рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Аналіз публікацій за темою дисертаційного дослідження. Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження Поповича Р.І. знайшли відображення у 13 наукових публікаціях загальним обсягом 10,6 д.а., з яких особисто автору належить 6,7 д.а. Структура публікацій відповідає встановленим вимогам до апробації результатів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема: 1 публікація – у періодичному науковому виданні, проіндексованому в міжнародних наукометричних базах даних Scopus; 1 – у колективній монографії; 5 – у наукових фахових виданнях України; 6 – в інших виданнях.

Аналіз змісту публікацій свідчить про їх тематичну цілісність, логічну послідовність і відповідність предмету дисертаційного дослідження. У наукових працях автора розкрито ключові аспекти формування та реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки, зокрема: теоретико-методичні засади інституційних механізмів, проблеми їх функціонування в умовах воєнного стану, вплив цифровізації на управлінські процеси, а також питання підвищення ефективності державного управління у сфері економічної безпеки.

Основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи апробовано у процесі підготовки та обговорення доповідей і тез на

всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: VII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку» (м. Київ, 12 грудня 2023 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, листопад 2023 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна наука: стан та перспективи розвитку» (м. Кропивницький, 13–15 листопада 2024 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва» (м. Львів, 2025 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів» (м. Херсон – м. Кропивницький, травень 2025 р.), а також у матеріалах наукових економічних читань «Сталий розвиток в умовах цифрової трансформації економіки» (м. Миколаїв, 2025 р.).

У межах апробації досліджувалися та обговорювалися питання формування й реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки, інституційних механізмів публічного управління, впливу цифровізації на соціально-економічні процеси, а також взаємозв'язку цифрових трансформацій із ризиками соціальної нерівності та конфліктності. Зауваження та пропозиції, отримані в процесі наукових дискусій, були враховані автором під час доопрацювання теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій дисертаційної роботи.

Публікації у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах, засвідчують інтеграцію результатів дослідження у міжнародний науковий простір, тоді як праці у фахових виданнях України відображають прикладні аспекти дослідження та орієнтовані на вирішення актуальних завдань публічного управління в національному контексті.

У цілому публікації автора повною мірою відображають зміст і результати дисертаційної роботи, відповідають встановленим вимогам та підтверджують належний рівень їх наукової обґрунтованості й апробації.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації. Аналіз змісту анотації дисертаційної роботи Поповича Р.І. свідчить про її повну відповідність основним положенням, результатам і висновкам, викладеним у тексті дисертації.

В анотації узагальнено відображено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито сутність запропонованого автором підходу до формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, а також окреслено основні наукові результати та їх практичне значення. Зміст анотації логічно відтворює структуру дисертаційної роботи та ключові напрями дослідження, що підтверджує її інформативність і репрезентативність.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в анотації, корелюють із відповідними розділами дисертації, не містять суперечностей і відображають авторську концепцію дослідження. Водночас

анотація забезпечує стислий і водночас достатньо повний виклад сутності наукового доробку здобувача, що відповідає встановленим вимогам до оформлення дисертаційних робіт.

Структура та обсяг дисертаційної роботи відповідають встановленим вимогам чинного «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44).

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікації. Дисертаційна робота Поповича Ростислава Ігоровича є результатом самостійного наукового дослідження, виконаного на належному науково-методичному рівні з дотриманням принципів академічної доброчесності.

У тексті дисертації всі використані наукові джерела, нормативно-правові акти та інформаційно-аналітичні матеріали мають відповідні посилання, що забезпечує коректність використання результатів попередніх досліджень та відповідає вимогам сучасної наукової етики. Запозичення ідей, положень і результатів інших авторів здійснено з дотриманням установлених правил цитування.

За результатами перевірки дисертаційної роботи на академічну доброчесність не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів. Отримані в дослідженні результати є достовірними, обґрунтованими та належать автору. Дисертаційна робота відповідає вимогам академічної доброчесності, а рівень оригінальності тексту та наукового доробку здобувача є достатнім для кваліфікаційної наукової праці на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому дисертаційне дослідження Поповича Р.І. виконано на високому науковому та теоретичному рівні. Слід відзначити достатню глибину науково-теоретичного обґрунтування, логічність викладення матеріалу та переконливість аналітичних і методичних положень. Разом з тим, окремі положення дисертаційної роботи мають дискусійний характер, що пов'язано з авторським баченням досліджуваної проблематики, і потребують певного уточнення або подальшого розвитку.

Зокрема, доцільно звернути увагу на такі аспекти:

1. Доцільно посилити систематизацію представлених наукових підходів до визначення сутності економічної безпеки (підпункт 1.1) шляхом розроблення узагальнюючої матриці або концептуальної схеми, що дозволило б наочніше простежити еволюцію поглядів дослідників на цю категорію
2. Аналіз зарубіжного досвіду (підпункт 1.3) потребує глибшого акцентування на можливостях і конкретних алгоритмах адаптації окремих інструментів, таких як моделі BEST та ALICE, до специфічних умов воєнного стану в Україні.

3. Для підвищення наочності результатів дослідження у Розділі 2, опис організаційно-функціонального механізму забезпечення економічної безпеки доцільно було б доповнити інтегрованою графічною моделлю, яка б відображала взаємозв'язки між суб'єктами та об'єктами управління у поточному періоді

4. Запропонований методичний підхід до оцінювання ефективності інституційних механізмів потребує чіткішої специфікації та операціоналізації окремих індикаторів, що дозволило б спростити їхнє практичне застосування органами влади.

5. Аналіз деструктивних чинників (підпункт 2.3) виграв би від додаткового групування чинників за ієрархічними рівнями впливу (національний, регіональний, локальний), що підсилило б аналітичну цінність другого розділу дисертації.

6. При обґрунтуванні напрямів удосконалення інституційних механізмів у Розділі 3 доцільно було б надати більш деталізований опис практичних етапів та інструментів реалізації запропонованих рекомендацій.

7. Попри використання сучасного понятійного апарату, окремі терміни (зокрема щодо розмежування категорій «архітектура» та «середовище» економічної безпеки) потребують додаткового уточнення для забезпечення повної термінологічної цілісності дослідження.

Разом з тим, наведені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження та не впливають на його наукову цінність, а лише спрямовані на подальше вдосконалення окремих положень роботи.

Загальний висновок. Проведене вивчення та всебічний аналіз рукопису дисертаційної роботи Поповича Ростислава Ігоровича дає змогу зробити аргументований висновок про те, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значущістю вона є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати. У сукупності ці результати вирішують важливе наукове завдання – теоретичне узагальнення та обґрунтування нового підходу до формування та вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнних викликів, структурних трансформацій та цифровізації публічного управління.

Дисертаційна робота характеризується логічною структурою, достатнім рівнем наукової новизни, обґрунтованістю висновків і рекомендацій, а також підтвердженою практичною значущістю отриманих результатів. Основні положення дослідження пройшли належну апробацію, опубліковані у наукових працях та впроваджені у діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування і закладів вищої освіти.

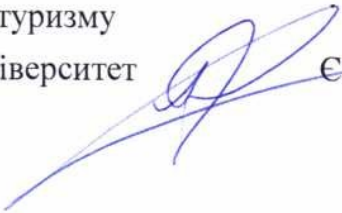
Зазначене вище дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до

оформлення дисертації» (зі змінами, Наказ МОН України від 31.05.2019 р. № 759)), а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами та доповненнями).

Автор дисертації, Попович Ростислав Ігорович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
декан факультету
управління, адміністрування та туризму
Хмельницький національний університет

 Євгеній РУДНІЧЕНКО

Підпис засвідчую:
Проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного
університету

 Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ